

Asia: VM048:00/2017, VM/1353/03.01.00/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi kuntien ja maakuntien taloustietojen tuottamista ja raportointia koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Luonnoksesta yleisesti

Keskeiset lähtökohdat esityksessä ovat erittäin kannatettavia. Ajantasaista, luotettavaa ja selkeää vertailutietoa kunnista ja maakunnista tuottavaa tiedon-keruuta kohden eteneminen on hyvä päämäärä.

Maakuntien kohdalla, mikäli maakuntamalli toteutuu, yhtenäistä tietoa tuottavat taloustietojärjestelmät ja ajantasainen seuranta ovat jo maakuntien rahoitusjärjestelmän kannalta aivan välttämättömiä seikkoja. Nykyinen kuntien tilinpäätöstietojen keruu, jonka kautta vertailutietoa kuntien taloustiedoista saa-daan kattavasti noin vuoden päästä edellisen tilinpäätösvuoden päättymisestä, ei palvele taas riittävällä tavalla ketään.

Kuntien kohdalla isoin haaste mahdollisessa muutoksessa liittyy kuitenkin siihen, että nykylainsäädännöllä ei käytännössä ole kovin vahvasti ohjattu kuntia yhtenäiseen kokonaisarkkitehtuuriin tietojärjestelmiensä kohdalla ja järjestelmien yhteentoimivuus ei toteudu ilman investointeja ja muutoksia tietojärjestelmiin.

Kuntien tietovarannot eivät varmastikaan suoraan vastaa uuden raportoinnin tarpeeseen. Paljon työtä tulee aiheutumaan alkuvaiheessa esimerkiksi uuden tiedonkeruun järjestämistä samoin nykyiseen rekisteröintitapaan ja/tai raportointipäähän muutoksia tulee siihen, miten tieto koostetaan tilastoihin halutulla tavalla. Tämä ei tule olemaan yksinkertaista vaan tarkoittaa kyllä erillisiä projekteja jokaisessa kunnassa /kaupungissa jotta vaateet voidaan täyttää. Tämän näkemyksen tueksi olemme konsultoineet Jyväskylän talouskeskusta, joka meille tuottaa taloushallinnon palveluja osin (esimerkiksi tietojärjestelmämme). Talouskeskus muutokseen jo osin varautuneena nosti kokemuksesta esille edellä mainitut seikat, jotka joudutaan huomioimaan.

Erittäin tärkeää on luoda tiedonkeruumalli nyt niin, että jatkossa kuntia eivät enää koskisi lukuisat erityislainsäädännön velvoitteet toiminta- ja taloustietojen toimittamisesta. Lausunnon nykytilan kuvauksessa tuodaan hyvin esille se, että nykyisin on yli 200 erikseen säädettyä velvoitetta tietojen luovuttamiseen. Käytännössä esiintyy päällekkäistä tietojen keruuta ja tietoja kootaan manuaalisesti. Jos uudella käytännöllä lukuisat muut tietopyynnot merkittävästi vähenisivät – samoin kuin työläs manuaalinen tietojen kokoaminen, niin lakiesitys johtaisi onnistuneeseen malliin. Vaikkakin on nyt toteuttamisvaiheessaan työläs ja kallis ratkaisu kuntien kannalta ajatellen.

Esitetyn toimintamallin aiheuttamat vaikutukset

Kuten yleistä kohdassa lausunnossamme todettiin, niin nyt esitettävä toimin-tamalli edellyttää investointeja ja/tai muutoksia kuntien käytössä oleviin tieto-järjestelmiin. Tästä aiheutuu merkittäviä taloudellisia ja toiminnallisia haasteita kuntiin ja vaikutukset voivat olla hyvin erilaisia riippuen kuntien nykytilan-teesta.

Kuntien tietojen vertailtavuuden kohdalla erityiseen asemaan nousee se, että kunnissa mahdollisimman yhtenäisesti noudatettaisiin kuntien taloustietoja koskevia JHS-suosituksia, mutta esitetty toimintamalli ei siihen aiheuta käy-tännössä lisäpaineita. Yhtenäisten käytäntöjen tarve koskee jo nykyistä vuosit-taista tilastokeskuksen tiedonkeruuta. Silti vaikka kuinka noudatettaisiin JHS-suosituksia, niin kuntien tietovarannot eivät helposti ole yhteneväisiä ja kaikkea tietoa ei välttämättä saada esimerkiksi pienissä kunnissa automatisoitua.

Kuntien osaaminen ja/tai tahtotila siirtyä uuteen raportointijärjestelmään voi olla myös hyvin erilainen, mikä myös vaikuttaa saatavan tiedon oikeellisuuteen tai ainakin vertailtavuuteen. Käsityksemme mukaan osassa isoja kaupunkeja on jossain määrin lähdetty valmistautumaan uudistukseen ja osassa ei ole taas tehty juuri mitään.

Tulevien mahdollisten maakuntien kohdalla nyt esitetty toimintamalli käytännössä ohjaa toimimaan heti ”oikein”, eli luomaan heti alkuvaiheessa yhtenäiset käytännöt tiedon tuottamiseen ja keräämiseen. Kun liikkeelle lähdetään maa-kuntien osalta ”puhtaalta pöydältä”, niin mikään muu ei saakaan tulla kysee-seen, jos koko maakuntamallissa ja maakuntien talouden ja toiminnan ohjauksessa aiotaan onnistua.

Esitetyn toimintamallin vastuiden selkeys

Hankasalmen kunnan näkemyksen mukaan esityksessä on vastuut kuvattu kohtuullisen selkeästi. Ja juuri kuntien vastuulle tuleva käytännön toteutus johtaa melko suureen työmäärään ja aiheuttaa kustannuksia jokaisessa kunnassa taloushallintoon.

Esitetyn toimintamallin toimeenpanon edellyttämät toimenpiteet kunnissa

Tietojärjestelmiin saattaa tulla suuriakin muutostarpeita, jotka vaihtelevat kunnittain. Hankasalmi on osana Jyväskylän talouspalvelukeskusta tietojärjestelmiensä kohdalla ja SAP-pohjainen taloustietojärjestelmä taipuu todennäköisesti tuottamaan tiedot uuden raportoinnin vaatimassa muodossa, kunhan saamme tiedonkeruun ja tietovarannot vastaamaan uusia tarpeita.

Kaikissa kunnissa joudutaan käynnistämään muutoksen johdosta erillinen projekti, jossa taloushallinto ja sille tietoja tuottavien vastuualueiden talouden ja toiminnan raportoinnista vastaavat henkilöt uudistavat kunnan toiminta- ja raportointikäytänteitä. Hankasalmen osalta joudumme myös konsultoimaan Jyväskylän talouskeskusta asian tiimoilta.

Taloushallinnon ja kirjanpidon käytänteisiin tulee varmasti esitetyn toiminta-mallin kautta muutoksia ja esimerkiksi tilikarttaa voidaan joutua tarkastelemaan tietyiltä osin yhtenäisen tiedon tuottamisen vaateen toteutumiseksi. Eri kulujen jaksotus kirjanpitoon oikeellisen vertailutiedon tuottamiseksi on varmasti jonkin kokoinen haaste kunnille. Esimerkiksi, jos maakuntamalli ei toteudu, niin silloin on huolehdittava siitä, että eri sairaanhoitopiireillä on samanlaiset laskutuskäytännöt ja erikoissairaanhoidon kulut ovat yhteismitallisesti vuoden varrella seurattavissa kuntatalouden tunnusluvuissa suoraan tietojärjestelmien kautta.

Millaista tukea tarvittaisiin esitetyn raportointimallin onnistuneeseen toimeenpanoon

Taloustietojärjestelmien kohdalla mahdollisimman selkeä ohjaus ja määrittely siihen, mitä niiltä yhtenäisen tiedon tuottamiseen oikeassa muodossa edellytetään, olisi saatava kuntiin mahdollisimman pian. Eli ”kokonaisarkkitehtuuri” olisi oltava muutakin kuin pelkkä hieno sana jatkossa.

Selkeät linjaukset ja niiden pysyvyys, olisi myös tärkeää. Eli uudistus pitäisi tehdä sillä tavoin harkiten, että vuoden-kahden päästä ei taas tehdä isoja muutoksia. Tämä on tärkeää niin kunnan taloushallinnon sekä kunnan eri vastuu-alueiden työmäärän, tietojärjestelmien uusimis-/kehittämistarpeen kuin raportoinnin tuottaman vertailutiedon seurattavuuden sekä oikeellisuuden kannalta.

Uudistuksen taloudelliset vaikutukset kunnille tulisi myös arvioida ja korvata valtionosuusrahoituksessa €/kuntalainen menetelmällä. Kunnille muutoksesta aiheutuvat hyödyt

tulevat pitkällä aikavälillä ja eivät välttämättä ole esityksessä arvioidun mukaisia. Raportoinnin paranemisen kautta paranevan vertailu-tiedon hyödyntämisen välillisiä kustannusvaikutuksia on lähes mahdoton arvioida edes euromääräisesti. Siksi uudistuksen vaikutukset kuntatalouteen olisi valtion syytä huomioida.

Puromaa Heli
Hankasalmen kunta